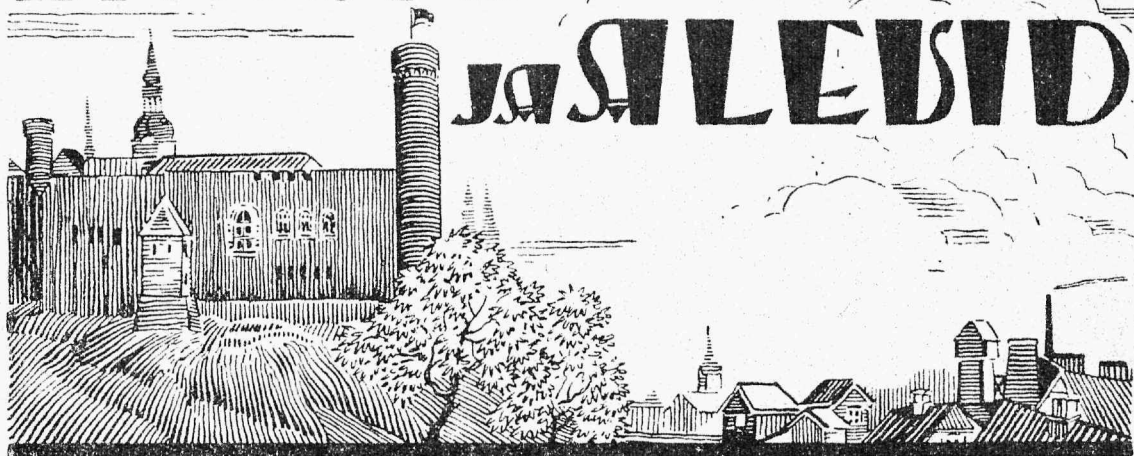

LINNAD

JA SALEVID

»EESTI LINNADE LIIDU HÄALEKANDJAK«

Väljaandja: Eesti Linnadeliit, Tallinnas. - - - Vastutav toimetaja; V. Smetanin.
Toimetus ja talitus. Eesti Linnadeliit, Tallinn, raekoda.

Ilmub 10 korda aastas

IV aastakäik

Numbri hind 25 senti.

Nr. 9/10 (40)

Märts

1932

SISU:

- Aruanne Läti Linnadeliidu tegevusest 1930. a.
Kogukonnaprobleem meie omavalitsuste elus. —
V. Smetanin.
- Üksikasju perekonnaseisuseaduse käsitamise
alalt. — *R. V.*
- Mõnda vallaslapse õiguslikust seisukorrast meil
ja mujal. — *V. A.*
- Kroonika.

LINNAD JA ALEVID

EESTI LINNADELIIDU HÄÄLEKANDJA

Väljaandja: Eesti Linnadeliit, Tallinnas

Vastutav toimetaja: V. Smetanin

№ 9/10 (39/40)

IV AASTAKÄIK

Toimetus ja talitus: Eesti Linnadeliit, Tallinn
raekoda. Telef. 431-32.

Ilmub 10 korda aastas. Numbrihind 25 snt.

1932

Märts

Aruanne Läti Linnadeliidu tegevusest 1930. aastal.

1930. a. on Läti Linnadeliidu kolmas tegevuse-aasta. Liidu juhatusel valimised, mis peeti aasta-koosolekul 21. veebr. 1930. a., ei toonud olulisi muudatusi. Juhatusel esimeheks oli aruande-aastal dipl. ins. J. Jagars, abiks N. Sudmals, kuna nõukogu esimeheks oli Riia linnapea A. Krievins.

Eelmiste aastate eeskujul Liidu tegevus arenes ka aruande-aastal kolmes peasuunas: linnade huvide kaitsmine seaduseandvates ja valitsuse keskasutistes ja osavõtt uute seaduseelnõude väljatöötamisest; linnade instrueerimine mitmesugustel kommunaal-tegevusaladel ning linna omavalitsuste koostöö ergutamine.

Seadusandluse alal olgu esikohal nimetatud 14. nov. 1930. a. Saeima poolt vastu võetud uus Linnaseadus, mille väljatöötamisest Liit võttis osa oma esindajate kaudu parlamendi komisjonides.

Olgugi et, võrreldes endisega, uus Linnaseadus ei sisalda oma põhijoontes radikaalsemaid lahkuminekuid, siiski on temas läbiviidud üksikud uuendused. Linnaomavalitsuste esinduskogu volituste aega on pikendatud 3. aastast neljale, kusjuures valimised kõigis linnades sünnivad ühel ajal — märtsikuu viimasel pühapäeval ja eelkäival laupäeval. Linnavalitsuse revisjoni- ja täidesaate komisjonide moodustamine peab sündima proportsionaalsuse põhimõtte alusel.

Linnavolikogul on õigus avaldada $\frac{1}{4}$ häälteenamusega linnavalitsusele või üksikutele linnavalitsuse liikmeile umbusaldust; niisugusel juhusel lahkub linnavalitsus või vastav isik ametist. Uue seaduse järele on nähtud ette siseministeeriumi järelevalveõigus linnade tegevuse üle mitte ainult seadusepärased, vaid seaduses ette-

nähtud juhustel ka otstarbekohasuse seisukohast. Ka linna eelarved kuuluvad siseministeeriumi kinnitamisele, mida senine seadus ei nõudnud; selles suhtes on uue seadusega viidud läbi kogukonnavalitsuste iseseisvuse piiramine. Ühenduses sellega Liidu aastakongress võttis uue seaduse korraldava osa suhtes ühelhäälel vastu järgmise resolutsiooni:

„Eelmise kongressi üksmeelne otsus, et uus linnadeseadus peab sisaldama siseministeeriumi järelevalveõigust omavalitsuste tegevuse kohta ainult seadusepärased seisukohalt, ei ole tegelikult teostamist leidnud, ning selles suhtes uus linnaseadus on linnaomavalitsustele täiesti vastuvõetamatu.

Kongress nõuab: 1) linnade seadust tuleb muuta nii et järelevalve-asutistel oleks linnade tegevuse üle järelevalveõigus ainult seadusepärased, mitte aga otstarbekohasuse seisukohalt ja 2) võtta siseministeeriumilt linnade koosseisude kinnitamise õigus.“

Arvestades Linnadeliidu senise tegevusega, juhatus pidas soovitavaks korraldada Liidu tööd üksikute sektiioonide järele.

Et esialgu on võetud vastu ainult uue linnaseaduse korraldav osa, siis lähemaks tähtsamaks ülesandeks oleks linnaseaduse järgmise osa, nimelt linna rahandust käsitava osa väljatöötamine.

Seetõttu Linnadeliidu juure asutati rahandussektiioon, milline oma esimeseks ülesandeks võttis uue rahanduse seadusekava eelnõu väljatöötamise. Finantssektiiooni teiste ülesannete hulka kuuluks: 1) linnade rahanduse süstemaatilised uuringud, 2) linna rahanduse paranduse kava väljatöötamine, 3) kommunaal-kre-

diidi organiseerimise kava koostamine ja 4) linnade keskpanga organiseerimise projektide väljatöötamine.

Edasi organiseeriti kommunaal-haridusseksioon. Selle ülesanneteks on: 1) kursuste korraldamine kogukonna teenijate hariduse tõstmiseks ja täiendamiseks, 2) kommunaal-keskraamatukogu organiseerimine, 3) kommunaal-majapidamise muuseumi organiseerimine, 4) kommunaal-arhiivide korraldamine, 5) kommunaal-statistika organiseerimine, 6) õppereiside korraldamine, 7) kommunaal-erikirjanduse väljaandmine jne.

Linnade ja elamute ehitamisesse puutuvate küsimuste uurimiseks organiseeriti ehitusseksioon.

Kurordi-seksiooni tegevus algas kurordinäituse korraldamisega Riias 1930.a. Näitus äratas huvitatud ringides suurt tähelepanu. Oma edaspidiseks ülesandeks kurordiseksioon tahab võtta Läti kurortide propageerimist välismail brošüüride ja plakaatide j. m. abil. Ka on peetud silmas informatsiooni-büroode organiseerimine raudteejaamades ja kurortides, samuti ka võõrastemajade sisseseadete kontrollimist jne.

Eelmise aasta eeskujul Liidul on olnud palju tegemist kogukondade rahaliste asjade lahendamisega. Linnadel lasuvad kohustused, millede täitmine nõuab suuri summasid, kuna aga linnadele lubatud tuluallikatest vajalikke summe ammutada on võimata. Vaatamata sellele lisatakse linnadele järjesti uusi kohustusi juure, ilma et oleks vastavalt suurendatud tulusid. See loob olukorra kus linnad oma majapidamises on alatasa sunnitud kriisidega võitlema.

Eelmisel aastal linnade rahaline seisukord muutus eriti kriitiliseks veel seetõttu, et tähtsamate maksude, milledest osa läheb kogukonna kasuks, tasumise kord muudeti aasta keskel nii, et jooksva aasta maksutähtjad kanti aasta lõpust üle järgmise aasta alule. Nii tuligi, et kogukonnad kes oma eelarved juba vastu võtnud, seati paratamatu puudujäägi ette, mis kogusummas kõikide linnade kohta ulatab 3. milj. latini.

Et anda linnadele teatavat kompensatsiooni sissetulekute suhtes, valitsus otsustas anda neile 7% laenu, 2,5. milj. lati suuruses 4. kuule; mida kustutatakse linnade jooksvate maksutuludega, milledest riigipank võla kustutamiseks peab kinni 50—80%.

Seesuguse lahendusega linnad ei võinud jääda rahule, sest see lükkas seisukorra lahendamise ainult mõneks kuuks edasi. Eelmise aasta puudujäägi linnad olid sunnitud tasuma juba järgmisel aastal, mis praeguse olukorra juures pole võimalik ühelegi linnale. Sellepärast Liit pööras valitsuse poole palvega lubada 3-miljonilise laenu tasumist toimida vähemalt viie aasta jooksul.

Pealeselle linnade rahalise seisukorra kergendamiseks Liit pööras valitsuse poole palvega vähendada linnadele eelmistel aastatel antud laenude protsente. Palve ei jäänud tagajärjeta ja linnadele väljaantud kuid kustutamata laenude protsente vähendati järgmiselt:

a) laenudelt mis määratud koolide, kodude ja haigemajade ehitamiseks ja ka avalikkude tööde korraldamiseks — 1% võrra valitsemisekulude kattteks;

b) laenudelt mis määratud üldisteks kuludeks 7%—5% peale, väljaarvatud laenu linnade ettevõtete peale, millede kohta jääb maksma senine protsedinorm — 7%.

Ka on liit pööranud riigipanga poole palvega ühtlustada laenude protsente linnade ja maa koperatiividele. Linnadel on see 6—6,5%, maal — 5%. See asjaolu mõjub eriti ebasoodsalt linnade ehitamisele, sest Hüpoteekpank maksab välja ainult 50% ehituskuludest, kuna ülejäänud 50% kogutakse krediitkoperatiivide käest laenu teel, kusjuures viimased arvestades riigipanga kõrgete protsedinormidega, on omakorda sunnitud võtma 10—12%.

Liidu palve selles asjas jäi kahjuks tagajärjeta, kuna Läti Pank — emissioonipank — ei pooldanud oma summade andmist ühistegeliste krediit-asutistele pangalise krediidi väljaandmiseks.

Kindlustamise-maksu reorganiseerimise arutamise puhul Liidu esindaja esines Saeima rahanduskomisjonis ettepanekuga vabastada sellest maksust kõik linnaomavalitsuste kinnisvarad, nagu see on juba teostatud maal asuvate kogukondade varandustega. Seniajani linnad maksid riigile kindlustus-maksu 15.000. lati ümber aastas. Liidu ettepanek leidis tähelepanu ja linnade liikumatud varandused vabastati maksust.

1930. a. politsei kohta avaldatud korralduse põhjal tehakse omavalitsustele kohuseks muretseda politseiametnikele kortereid ühes kütte ja valgustusega. Selle kohustuse täitmine nõuab kogukondadelt suuri summe, seda enam et uutes määrus-

tes on korteritega varustatavate politseiametnikkude arvu märksa suurendatud: korteriga peab varustama mitte ainult välis-, vaid ka kriminaalpolitseid. Kuna riik politseiametnikkude palkadest peab kinni teatava osa korterirahana, siis Liit arvab et mainitud summad peaks maksetama omavalitsustele tagasi, mis vähegi kergendaks viimastele politseiametnikkude korteritega varustamist. Kahjuks jäi ka see Liidu ettepanek tagajärjeta.

Võttes arvesse et politsei allub ainult valitsusele, Liit pööras Saeima eelarvekomisjoni poole palvega vabastada omavalitsused korterikohustusest ja võtta selleks tarvilikud summad riigi eelarvesse, andes selleajani politseile natuuras korteri asemel 20% lisatasuna palgale. Vastavad Liidu ettepanekud pole veel otsustatud. Ka õpetajate korteritega varustamise asi seisab nii et riik arvab nende palgast ühe osa korterirahana maha, kuid ei maksa seda omavalitsustele tagasi. Ka siin Liit esines nõudmisega anda mainitud summad omavalitsustele üle, kuid kahjuks pole selles suhtes tänani mingisuguseid tagajärgi saavutatud.

Hoolekandeministeriumile esitati Liidu poolt tähtis seaduseelnõu kava, nimelt linna teenijate ja töölise õnnetujuhtumiste vastu kinnitamise ülevõtmine linna oma kätte. Et linna teenijate ja töölise riisiko õnnetujuhtumiste suhtes on kahtlemata väiksem kui mitmesugustes eraettevõtetes, siis peab maksvat kinnitamise korda linnadele ebakasulikuks lugema ning Liit tahab läbi viia, et varanduse tule vastu kinnitamise eeskujul linnad saaksid ka oma personali kinnitamist iseseisvalt organiseerida, mis kogukondadele tähendaks rahaliselt teatavat paremust. Liidu projekt ei leidnud poolehoidu mõõduandvates parlamendi komisjonides. Esialgu on iseseisvus oma ametnikkude ja töölise kinnitamises võimaldatud ainult suurematele linnadele — Riiale ja Liibavile.

Palju energiat on Liit pühendanud võitlusele tööpuuduse vastu linnades, sest möödunud talvel oli seisukord selles suhtes väga halb. Korõduvad Liidu märgukirjad mõjusid kaasa sellele et valitsus oli sunnitud pühendama tööpuudusele suuremat tähelepanu ja andma hädaabitööde korraldamiseks suuremaid summe.

Rohkesti tegemist on teinud Liit ka seadusega maanteedel liiklemise kohta, milline oli töötatud välja parlamendi komisjonides. Kahjuks ainult osa Liidu

ettepanekuist leidis tähelepanu. Näiteks, Liidu ettepanek anda liikumisabinõude registreerimine omavalitsuste kätte lükati tagasi ja registreerimine anti politsei kätte. Edasi kinnitab vastuvõetud seadus, et üldised liiklemise määrused, kui ka määrused lubatava sõidukiiruse ja sõidukite kaalu kohta nii maanteedel, kui ka linnades, antakse välja teedeministeriumi poolt. Linnade omavalitsustele jääb õigus piirata sundmäärustega liiklemise kiirust ja suuna üksikutel uulidel, samuti ka liiklemist üksikutel uulidel täiesti katkestada. Linnade omavalitsused võivad üldinstruktsioonis kindlaksmääratud kaalunorme suurendada või vähendada. Kontsessioonid autobuste regulaarse ühenduse sisseseadmiseks antakse omavalitsuste poolt välja ainult juhtumistel, kui liikumine sünnib linna administratiiv-piirides. Kõigil teistel juhtumitel antakse kontsessioone teede-departemangu poolt, kuna omavalitsusele jääb õigus määrata liikimise liinid ja peatuskohad kindlaks. Kontsessioonid antakse teededepartemangu poolt teedeministri kinnitusel välja kuni 6. aasta peale võistlus-enampakkumise teel. Väljaantud kontsessioonide eest saadavad summad kasseerib sisse teedeministeriumi teedefond ning maksab teatava osa proportsionaalselt üldise liini pikkusele ja tema pikkusele linna piirides — linnale tagasi.

Liidu ettepanek et linnadele kus autobuste liikimise jaoks on korraldatud mugavustega varustatud keskjaamad, antakse õigus nõuda nende kasutamist, võttes selle eest tasuna kuni 5% vastavaist sõitjate ja kaubaveo brutto-tuludest — võeti vastu.

Uues seaduses on nähtud ette administratiiv-karistused liiklemismääruste rikkumise eest, nii et autojuhte, voorimehi, jalakäijaid jne. võib karistada administratiivteel, ilma et neil oleks õigust pöörata kohtu poole.

Erilist tähelepanu Liit pööras ka eelmisel aastal ehitustegevuse arendamisele linnades nagu varemgi. See kannatab odava krediidi puuduse all. Riigi hüpoteekpanga poolt kogukondadele avaliku ehitustegevuse jaoks lubatud summad ei vasta mingil määral omavalitsuste tarvidusele. Linnade andmete põhjal nad vajasisid 1930. a. hüpoteek-krediiti 8.700.000 latti. Aga sama aasta jooksul andis pank (laenudena) kogusummas vaid 1.422.000 latti (1929. a. — 1.289.900 latti), milline summa moodustab 11,05% (1929. a. —

8,85%) väljaantud laenude kogusummast. Aruandeaasta lõpul Linnadeliit kaotas kahjuks oma esinduse hüpoteekpanga nõukogus, kuna poliitilistel põhjustel määrati nõukogu liikmeks Liidu senise esindaja asemele linnade kogukondadest täiesti eemalseisev isik. Kuid on väljavaateid Liidu esinduseõiguse tagasisaamiseks hüpoteekpanga nõukogus.

Mis puutub omavalitsuste ja nende teenijate instrueerimisse, siis võib siin märkida suuremaid tagajärgi: juba 45 linna 57. hulgast on seadnud sisse Liidu ühtlustatud raamatupidamise süsteemi, ning pole mingit kahtlust et nendele järgnevad ka ülejäänud linnad.

Et raamatupidamise korraldamise küsimus on juhitud õigetele roobastele, siis Liit võttis endale ülesandeks ka linnaomavalitsuste asjaajamise reformeerimise, s. o. ratsionaliseerimise. Eeltööd selleks reorganisatsiooniks on juba käimas ja Liidu juhtnõõrid võeti vastu linnade sekretäride ja majandusjuhtide konverentsil. Lähemate aastate ülesandeks saab

olema selle reorganiseerimise tegelik läbi viimine.

Edasi on möödunud aastal asutud iga-aastaste Liidu kirjatöödekoegade väljaandmisele, millega kindlustatakse regulaarne ja süstemaatiline mitmesuguste kommunaaltegevusalade arutamine.

Liidu poolt on väljaantud linnade raamatupidamise käsiraamat, milles Liidu poolt väljatöötatud raamatupidamise süsteem leiab põhjalikku käsitamist.

Elavamate suhete loomiseks kodumaa linnade juhtide vahel, Liit korraldas eelmiste aastate eeskujul ühe sisemaalise ekskursionõõni Daugavpils, Krustpils, Jekabpils, Plavinsi ja Ogre linnadesse.

Liidu nõukogu koosolekuid peeti peale Riia, ka Rezekne ja Valmiera linnades.

Mis puutub suhetesse välismaaga, siis, nagu eelmistelgi aastatel on hoitud alal elavaid suhteid kommunaalorganisatsioonidega Saksamaal, samuti ka sõbralikkude Balti riikide (Eesti ja Leedu) omadega.

Lõpuks võiks märkida et 1930. a. korraldati Läti kommunaaltegelaste õppereis Rootsi, Norrasse ja Taani.

Kogukonnaprobleem meie omavalitsuste elus.*)

V. Smetanin,

Tallinna linna statistikabüroo juhataja.

Meil tihti on kuulda ja ka seadustes leiame sõnu „kogukond“, „kogukonna valitsus“, „kogukondlikud ülesanded“ j.n.e., kuid püüdes tungida nende mõistetes, katsudes tömmata paralleele meie olude ja mõne teise Lääne-Euroopa riigi omavalitsuste algüksuste korralduse vahel, siis satume ummikusse. Kogukonnamõistetel meil ja mujal on erinev sisu. Prof. Hugo Preuss („Handwörterbuch der Kommunalwissenschaften“) defineerib kogukonnamõistet järgmiselt: „Kogukond on ühiskonna poliitiline algvorm, s. o. teatud maa-alal üheks sotsiaalseks tervikuks organiseeritud elanikkude rühm“. Tähendab peab olema organiseeritud side kodanikkude ja antud territooriumil asuva sotsiaalse terviku — kogukonna — vahel. Esimene tähtsam seesuguse sideme tunnus

avaldub kõigepealt kodanikkude valimisõiguses, sest loomulikult peaks kohaliku omavalitsuse loojateks olema ka kohalikud elanikud, kes tunnevad kohalikke olusid ja elutingimusi kõige paremini. See on ju omavalitsuse idee põhimõtteline alus.

Meie Linnavolikogude valimise seaduse § 5, kus on defineeritud hääleõigus, loeme: „Hääleõigus linnavolikogude valimistel on kõigil Eesti Vabariigi kodanikkudel, kes valijate-nimekirjade kokkuseadmise ajaks 20 aastat vanaks saanud ja valijate-nimekirjade kokkuseadmise ajal (§ 12) selles linnas elavad.“

Kaitsevæeteenistuses seisvad kodanikud võtavad osa valimistest üldisel alusel j.n.e.“

Ja kui tuletame veel meele valimise-seaduse § 12, siis selgub, et valimistest osavõtmiseks on vaid vaja sõita linna nimekirjade kokkuseadmise ajaks — milise tööga tehtakse algust harilikult kaks kuud enne valimisi, —lasta registreerida

*) Linnadeliidu esindajatekogu koosolekul 21. veebruaril 1932 peetud kõne.

end politseijaoskonnas ja käes ongi valimisõigus. Nagu sellest näha, valimisseadus ei nõua ja ei eelda isegi faktilist sidet kodaniku ja kohaliku omavalitsuse algüksuse vahel, mis mõjub muidugi halvavalt kohalikkude objektiivsete huvide väljakristalliseerimisele.

Meie olude võrdlemiseks teistel maadel maksva korraga, teeme väikese ekskursiooni Lääne-Euroopasse ja vaatame kuidas on seal kujundatud lüli organiseeritud pidevast sidemest kodaniku ja kohaliku omavalitsuse vahel niivõrd kui see avaldub valimisõiguses.

Lätis.

Valimisõigus on mõlemast soost kodanikel, kes 21 a. vanaks saanud, kui nad enne valimisi on elanud vastavas linnas 8 nädalat.

Soomes.

Valimisõigus on igal elanikul, kes valimisajaks 21 a. vanaks saanud ja valimisaasta alul on märgitud elanikkude nimekirja. Valimisõigust pole muuseas neil, kes mõnel muul põhjusel kui omavalitsuse tunnistisega teostatud vaesuse pärast on 2. viimase aasta jooksul jätnud tasumata omavalitsuse maksud. Valimisõigust pole ka täiesti linna kulul nii hoolekandeaustistes kui ka mujal elavatel hoolealustel.

Rootsis.

Valimisõigus on mõlemast soost kodanikel, kes eelmisel aastal on 23 aastat vanaks saanud ja kes vastava kogukonna elanikkude registrisse kantud või kes kogukonnas kasutavad kinnisvara või kapitali või kes oma tulude tõttu alluvad riiklikule maksustamisele. Valimisõigust ei ole peale muude tingimuste ka neil, kes saavad avalikku hoolekandelist abi, või kes ühel kolmest viimasest aastast pole maksnud oma maksusid.

Norras.

Mõlemast soost kodanikel, kes 23 a. vanaks saanud ja kes viimase kahe aasta jooksul enne valimisi elanud vastavas kogukonnas.

Taanis.

Valimisõigus on mõlemast soost 25 aastat vanaks saanud kodanikel, kes Taanis sündinud ja kogukonna piires elanud välimiseelmisest aastast saadik ning maksnud kogukonna maksud.

Hollandis.

Valimisõigus on mõlemast soost kodanikel, kes 25 aastat vanaks saanud, kes ühe aasta jooksul elanud vastavas kogukonnas, tingimusel et nad pole tarvitanud avalikku hoolekandelist abi.

Belgias.

Valimisõigus on mõlemast soost kodanikel, kes 21 aastat vanaks saanud ja kes vähemalt kuus kuud kogukonnas elanud. Passiivne valimisõigus on neil kodanikel, kes on sündinud Belgia kodanikkudena, 25 aastat vanaks saanud ja alaliselt kogukonnas elavad. Viimane tunnus tõestatakse elanikkuderegistris seismisega. Sellesse registrisse võtmiseks kodanik peab olema vastavas kogukonnas elanud vähemalt 6 kuud.

Prantsusmaal.

Valimisõigus on meeskodanikel, kes 21 aastat vanaks saanud ja kes on 6 kuud vastavas kogukonnas elanud. Passiivset valimisõigust annab sama vanus, kuid tingimusega, et isik avalikku hoolekandelist abi ei saa.

Inglismaal.

Valimisõigus on 21 aastat vanaks saanud kodanikel, kes on krundi- või majamanik või rentnik ning ka korteri üürnikul, kes on üürinud möbleerimata korteri. Igal juhul on nõutav kogukonnas elamine vähemalt 6 kuud. Passiivne valimisõigus on nendel kodanikel, kes vähemalt 12 kuud on elanud vastavas kogukonnas, avaliku hoolekandelist abi tarvitamata.

Saksamaal.

a) *Bayeris.* Aktiivne valimisõigus on mõlemast soost kodanikel, kes valimispäevaks 20 aastat vanaks saanud ja kogukonnas elanud vähemalt kuus kuud. Passiivne valimisõigus on 25 aastat vanaks saanud kodanikel.

b) *Hessenis.* Aktiivne valimisõigus mõlemast soost vähemalt 20 aastat vanaks saanud kodanikel, kes vähemalt 3 kuud enne valimisnimekirjade koostamist elanud kogukonnas.

c) *Württembergis* ja *Baadenis* langeb valimisõigus üldjoontes Bayeriga ühte.

d) *Saksenis.* Mõlemast soost 20 aastat vanaks saanud kodanikel, kes kuus kuud kogukonnas elanud. Passiivne valimisõigus on neil, kes vähemalt üks aasta kohal elanud.

e) *Preisimaal*. Aktiivne valimisõigus sama, mis Saksenis, passiivne, kes vähemalt 25 aastat vanad.

Šveitsis.

20 aastat vanaks saanud ja vähemalt 3 kuud kogukonnas elanud.

Analüüsidest veidi neid tingimusi, millega on valimisõigus seotud Lääne-Euroopa riikides, näeme et punase joonena läbi kõigi vaatluse alla võetud maade omavalitsuste esinduskogude valimisseaduste lähedase elamistsensuse kohta kuuest kuust kuni 2 aastani. Tuues siin näiteid valimis-elamistsensuse kohta, ma ei taha kuidagi sellega näidata, et ainult elamistsensuss annab selle sideme, mis tarvilik kodanikest ühe sotsiaalse terviku — kogukonna — loomiseks. Elamistsensus on ainult üks lüli terves sidemete süsteemis, olgugi väga tähtis kuid mitte määrava tähtsusega. Elamistsensus on teataval määral eelkindlustuseks kogukonna üldhuvide kaitsmiseks juhuslike elementide mõjust, kuna teiselt poolt see määrab ära ka ühishuvikonda kuuluvate kodanikkude üldpiirid.

Igatahes on elamistsensus see põhimõtteline alus, millele võib rajada kogukonda. Ja kui valimisseadusega pole püstitatud sellast nõuet, siis pole võimalik ka teiste seadustega organiseerida kogukonda, kui selle juhtivatesse organitesse võivad sattuda väljaspool kogukonda ja selle huvide seisvad kodanikud.

Seepärast pole huvituseta vaadelda lähemalt nende maade korraldust, kus on olemas kogukonnad, millised täiel määral kuuluvad alulmainitud prof. Hugo Preussi kogukonna-definitsiooni. Peatume kõigepealt meie põhjapoolse naabri Soome juures ning vaatame, kuidas siin on konstrueeritud formaalne side kodaniku ja kohaliku omavalitsuse algüksuse vahel.

Soomes loetakse kogukonna liikmeks isik, kes selles kogukonnas seisab elanikkude registris. Elanikkude registrisse kantakse iga aasta alul kõik isikud, kes elavad kogukonna piirides, kui ka need, kes on Soome kodanikud ja kellel ei ole alalist elukohta mujal Soomes ja viimasena on olnud selles kogukonnas elanikkude registris. Kogukonna liikmel on valimisõigus oma kogukonnas ja ta maksab omavalitsuse maksusid sellele kogukonnale, kelle elanikkude registrisse ta kuulub. Pealeselle maksavad need isikud, kellel on väljaspool oma kogukonda kinnisvarasid või

ärilisi või tööstuselisi ettevõtteid omavalitsuse maksusid ka nendele omavalitsustele, kelle piirkonnas neil on ettevõtte või kinnisvara, kuid nad ei oma valimisõigust mujal kogukonnas, peale oma elukoha omavalitsuse. Isik, kes eluneb valla piirnas, kuid k. i. b. teenistuses linnas, maksab maksu ainult sellele kogukonnale, kelle piirkonnas ta eluneb, niisama valib ta ka ainult seal.

Peale omavalitsuse liikme õiguse Soomes igal kodanikul on veel eriline kodukohaõigus, mis võib erineda kogukonnaliikmeks olemise asukohast. Kodukohaõigus on tähtis ainult avaliku hoolekande õiguse suhtes, sest isik omab avaliku hoolekande õiguse selles kogukonnas, kus tal on kodukohaõigus. Isikuil, kes alaliselt elavad ühe kogukonna piires, kodukohaõiguse ja omavalitsuse liikmeõiguse kogukonnad langevad ühte, kuid teatavatel juhtudel need võivad ka erineda, sest kogukonna liikmeks olemise paik võib muutuda ka siis veel kui kodukohaõiguse asukoht enam ei muutu. Nii säilitab isik kodukohaõiguse selles kogukonnas, kus ta elunes 55-aastaseks saades, ka siis kui ta hiljem oma elukohta muudab ja ühes sellega ta omandab kogukonnaliikme õiguse uues kogukonnas. Niisama ei muutu kodukohaõigus avaliku hoolekande all seisvatel isikutel ka siis, kui nad oma elukohta muudavad ajal, mil nad seisavad avaliku hoolekande all.

Rootsis on kogukonna liige igaüks, kes on seal elanikkude registris, niisama ka igaüks, kes küll ei seisa elanikkude registris, kuid kes seal omab või kasutab kinnisvara või tulu või kapitali või teenistuse töttu on linnas arvestatud avaliku maksukohuslasena.

Elanikkude registri seaduse järgi toimetatakse elanikkude registreerimist iga aasta alul, kusjuures isik kantakse elanikkude registrisse oma alalise elukoha järgi, kusjuures isikutel, kellel liikuv elukutse, jääb õigus valida, kus ta soovib kuuluda elanikkude registrisse, kuna väljamaal asuvad riigiesindajad kirjutatakse Stockholmli elanikkude registrisse; kooliõpilased, vangid ja muud ajutiselt oma alalisest elukohast teatavate ülesannete töttu eemal olivad kirjutatakse sinna elanikkude registrisse, kus nad olnud enne ajutiste olukorrade tekkimist. Üle 15 aasta vana õpilast võib kanda kooli asukoha elanikkude registrisse kui ta ise avaldab selleks soovi. Meremehed kuuluvad elanik-

kude registrisse seal, kus nad olid arvestatud enne mereleminekut.

Saksamaal kõik kodanikud on kogukondade liikmed, kusjuures aga osariikide seadused reguleerivad elaniku kuuluvust kogukonda väga mitmesuguselt. Ühes sellega on aga veel üks side, nimelt — kodaniku õiguse instituut, n. n. Bürgerrecht, mis annab mõned privileegiumid seda õigust omavatele kogukonna liikmeile. Põhimõtteliselt arvatakse Saksamaal nüüd kogukonna liikmeteks kohalikud elanikud, tingitud koha peal elamisest, vastandina endisele korraldusele, kus kogukonna liikme õiguste omandamine olenes vaid kinnisvara valdamisest kogukonna piires.

Ma peatun alljärgnevas vaid mõne üksiku omapärasema ja tüübilise nähte juures. Esimesse liiki kahtlemata kuulub Bayer. Siin kogukonna liikmeid on kolme liiki: 1) kogukonna bürgerid, 2) kodumaalased — Heimatangehörige ja 3) kogukonda alaliselt elama asunud isikud. Bayeri linnakogukonna bürgeri õigusi võib *anda* ainult täisealiste Bayeri kodakondsuses seisvatele isikutele, kes kogukonnas elavad alaliselt vähemalt 2 aastat ja maksavad mingit otsekohest maksu. Eesõigus bürgeri õiguse omandamiseks on kinnisvaraomanikel.

Preisimaal on linnaseaduse järgi kogukonna liikmeks alalised elanikud, kusjuures alalise elukoha all mõistetakse kohta, kus kodanik on üürinud omale korteri eesmärgiga jääda sinna elama pikemaks ajaks. Samuti kui Bayeris ka Preisimaal on olemas bürgeriinstituut. Teatud kogukonnas võib bürgeriõigusi omandada iga preislane, kes vähemalt ühe aasta jooksul on kogukonnas elanud tingimusel, et ta selle aja jooksul pole kasutanud avalikku hoolekandelist abi ja on tasunud kõik kogukonna maksud või kes omab kogukonnas kinnisvara või tsensuse, s. o. kuulub tulumaksu alla.

Kogukonna ja ta elanikkude õigusi ja vastastikuseid suhteid reguleerivad normid on ajalookäigus mitmes riigis muutunud. Kuna enne maailmasõda siin oli ainsaks aluseks kogukonna liikmete hulka kuuluvus, on nüüd üksikud seadused, nagu näiteks hoolekandeseadus, muudatusi toonud. Kuid siiski üldaluseks kohaliku omavalitsuse algüksuse ja tema elanikkude suhete reguleerijaks on jäänud kuuluvus kogukonna liikmete hulka. Ja nii siis võib öelda, et terve kommunaalajandus, terve kohaliku omavalitsuste süsteem, õigemini

viimaste üldüksuste süsteem, on rajatud kogukonna kaudu organiseeritud elanikkonnale. Kui Saksamaal 1808. aastal viidi ellu Lorenz von Stein'i reformid, siis need olid rajatud just kogukonnale kui riikliku elu, kui poliitilisele algüksusele. Ja Saksamaa kiire progresseruv arenemine nii majanduslikul kui kultuurilisel alal, võlgneb tänu just kogukondadele, mille kaudu on koondatud oma kodukoha ümber kodanikkude rühmad üheks sotsiaalseks tervikuks. Samuti võib kogukonda võtta ka teiste riikide kindla riikluse süsteemi aluseks, nagu näiteks Rootsisis, Norras, Hollandis j.n.e., kus ka nende riikide praegune majanduslik ja kultuuriline tasapind võlgneb kogukondadesse organiseeritud elanikkonnale. Kogukonna kui omavalitsuse ja riikliku elu määrava tähtsusega organiseeriva teguri tähtsus on vastuvaidlematu. Tuntud Saksamaa kommunaltegelane, sotsiaalpoliitik ja minister Paul Hirsch — Victor Noack'i „Taschenbuch für Kommunalpolitiker“ toodud artiklis „Riik ja kogukond“ tähendab, et „riiklikus organismis etendavad kogukonnad sama osa, mis rakukesed elavas kehas. Samuti kui keha terve arenemine oleneb üksikute rakukeste tervisest, nii võib ka riik areneda ainult siis, kui kogukonnad on eluvõimsad.“

Tulles nüüd tagasi meie olude juure, näeme et omavalitsuse algüksustes kodanikkude ja omavalitsuse vahel pole õieti mingit pidevat sidet. Kodanikkond on meil kui liiv — iga terake omaette — ja on loomulik, kui niisugusele liivasele alusele üles ehitatud omavalitsuse süsteem, annab soodsat võimalust puhtpoliitiliste huvide mängule. Vähe sellest, me näeme tegelikus elus, et tähtsamatel aladel kipuvad linnade-alevite ülesanded muutuma ikka raskemaks, mitte ainult seepärast, et majandusliku depressiooni mõju annab end tunda vaid suurel määral just sellest, et ülesannetele pole võimalik tõmmata kindlat piiri, pole võimalik täpselt arvestada missuguse kodanikkude arvuga tuleb ühel või teisel alal teha tegemist.

Kodanikele on näiliselt seadustega antud suured õigused — nõuda omavalitsuselt hoolekandelist abi, maksuta kooli, tervishoidlikku abi, aga kodanikkude kohused omavalitsuse vastu — kus need on? Selles suhtes meil on igatahes suur lahkeline vahekord ja siia tuleb tuua parandust. Elu ise esitab selle nõudmise.

Praegu maksva Hoolekandeseaduse alu-

sel omavalitsused on kohustatud andma abi ja abitarvitaja on õigustatud nõudma seda sellelt omavalitsuselt, kus ta abitarvitamise ajal viibib. Tegelikult elu praktika on näidanud, et pea kõik, õigem suurem osa meie omavalitsuse algüksusi protsessivad omavahel, sest tihti on raske ja vaieldav, missuguse omavalitsuse kanda peab jääma antud hoolekandeline abi. Ja kui kusagil linnas-alevis hoolekanne on korraldatud paremini kui naaber-omavalitsustes, siis kogub just sinna uusi abisoovijaid ja need teevad võimatuks parema hoolekandeline abikorralduse. Sama nähe on ka töötatöölistega.

Ka hariduse ja arstiabi korraldusel liikuv element tekitab suuri takistusi ning mõjub halvavalt omavalitsuse töö paremale korraldusele.

On selge, et meil tuleks piirata kodanikkude õigust, — kas ainult sellega, et omavalitsuste kohus ja kodanikkude õigus on maksev vaid kogukonna liikmete suhtes ja piirata ka kogukonna kohuste ulatust. See tähendab, ka meil tuleb kutsuda ellu kogukond, tuleb elanikkond siduda rohkem püsivamate sidemetega tema alalise elukoha omavalitsuse algüksusega. Missugused normid siin tarvitusele võtta, see on juba tehniline küsimus, kuid praegu on tähtis põhimõtteline külg.

Teataval määral meil on juba algus selles suhtes tehtud. Meil peetakse juba kodanikkude perekonnakirju nende alalise elukoha järgi, kuid elukoha muutmi-

sega neid kirju ei viida üle automaatselt, vaid ainult kodaniku sellekohasel soovil. eepärast need registrid ei või olla aluseks kogukonna elanikkude registrele, vaid ainult abimaterjalina niisuguste nimekirjade sisseseadmisel. Kui luua kogukond, siis loomulikult kerkib üles ka kogukonna liikmete nimekirjade pidamine, millised oleksid ka kindlaks aluseks valijate nimekirjade koostamisel.

Igatahes arvan, et ilma kogukonnata meie enam edasi ei saa. Mida kiirem see instants tegelikult ellu kutsutakse, seda kasulikult riiklikes huvides.

Referendi poolt esitatud järgmine resolutsioon võeti koosoleku poolt vastu ühelhäälel.

Resolutsioon.

Linnadeliidu esindajatekogu konstataatides, et meie praeguste omavalitsuste algüksuste ja nende elanikkude vahel puudub pidev, formaalselt reguleeritud side, et meie omavalitsuste algüksuste elanikkond pole organiseeritud üheks sotsiaalseks tervikuks — kogukonnaks —, mille all kannatavad nii riiklikud, kui omavalitsuste huvid, tunnustab tarvilikuks, et seaduseandlikul teel pandaks maksma kohustus, mille järgi iga vabariigi kodanik peab olema ühe kogukonna liige, milleks saamine olenegu teatud ajal kohal elamisest ning kogukonna vastu kohustuste kandmisest.

Üksikasju perekonnaseisuseaduse käsitamise alalt.

Perekonnaseisuseaduse käsitamine on viimasel ajal laienenud tunduvalt, eriti perekonnakirjade korraldamise lal. Üldist perekonnakirjade korraldamist polnud võimalik teostada ministriumil, samuti ka omavalitsusil, sellekohaste krediitide puudusel, võttes arvesse rasket majanduslikku olukorda. Seetõttu leiti ka otstarbekohane moodus neid korraldada osaliselt. Koos perekonnakirjade korraldamisega on ka perekonnaseisumuudete registreerimine laienenud, eriti omavalitsus-perekonnaseisumeteis, tingides välja seaduse ja määruste kohaselt viimisteldud töömeetodit ning haarates sisult enda alla ikka rohkem

juriidilist valdkonda, põimitud tihedalt maksivate seadustega. Kohtu- ja Siseministrium oma täiendavate korraldustega on püüdnud mitmeti selgitada üksikjuhtumeid, ehkki teatavil korral need korraldused ja selgitused suurendavad kantseleitööd ja panevad kodanikele peale uusi kohustusi. Siiski peab tunnustama, et nende varal saavutatakse täpseid algtoendavaid andmeid, millede saamisel perekonnaregistris kodanikule avatud erilehekülg ehk teatava perekonnaseisumuute registreerimiseks koostatud akt kujuneb seaduses fikseeritud andmete koguks üksikuile kodanikele. Perekonnakirjade koos-

tamiseks nõutavate dokumentide koondamine, mis mõnikord isegi väga tülikas ja kulukas, osutub hiljem kodanikele siiski väga tarvilikuks, sest mööda kogudusi nii sise- kui välismaal laialipaisatud andmed koondatakse kodaniku alalise elukoha omavalitsuse perekonnaseisuametisse, kus tal edaspidi igal ajal võimalus neid otsekohe kasutada. On ilmselt selge, et perekonnaseisuaduse käsitamine ja perekonnaseisumuudete registreerimine peale perekonnakirjade korraldamist muutub kodanikule väga lihtsaks ja kergeks. Seetõttu on täiesti põhjendamatud üksikute ettekäänded, kes perekonnaasjade korraldamisega pole kursis, et perekonnamuudete registreerimine olla väga bürokraatlik ja keerukas.

Mis puutub uuemaisse korraldusis, mis Kohtu- ja Siseministeriumi poolt avaldatud teadmiseks ja täitmiseks kõigile perekonnaseisumetnikule arvatud välja perekonnaseisumetnikud-vaimulikud, siis kohustatakse kõiki omavalitsusperekonnaseisumetnikke, et nad välismaalase ja Eesti riikkondlusse kuuluva naise vahelise abiellumissooviavalduse vastuvõtmisel kuulutaks Kodakondsuseaduse § 19 sisu. Seda nõuet on linna omavalitsuse perekonnaseisumet tänu Linnadeliidu poolt korraldatud nõupidamiste otsusile juba warengi täitnud, sest perekonnaseisumetnik ei saa suhtuda kodanikule üksnes puhtvormaalselt seisukohalt, vaid ta, kui rahvaga alaliselt kokkupuutuv isik, peab püüdma selle poole, et vabariigi riikkondsusest ka abiellumise puhul võimalikult vähe isikuid läheks võõra riigi riikkondsusse.

Senini käsitati Kodakondsuseaduses juriidilist efekti, mis esines Eesti riikkondsusse kuuluva naise abiellumisega riikkondsusega isikuga. Tõlgitseti riikkondsusega isikut kui välismaalast, seetõttu kohandati Kodakondsuseaduse § 19 nõuet ülaltähendatud isikute abiellumisel. Viimane ministeriumi ettekirjutus tõsitab, et Eesti riikkondsusse kuuluva naise abiellumisel riikkondsusega isikuga ei kaota oma riikkondsust. Selgitamata on jäetud aga nende abielus sündinute laste registreerimise kord, s. o. kas registreerida nende lapsi riikkondsusega isikutena, või tarvitada analoogiat eelmisest ministeriumi seletusest. Arvan, et sarnane võiks ka analoogiline olla sünni registreerimise juures, sest on mõtetu tunnustada vast-sündinut riikkondsusega isikuks tema isa

järgi. Ehkki Kodakondsuseaduse §§ 3 ja 4 määravad kindlaks riikkondsusesse määramise korra isiku sünni puhul, siiski pole seadusandja võinudki näha ette sellast liiki isikuid, kes teatud ajalooliste sündmuste tagajärjel muutusid n. n. riikkondsusega isikuteks. Kohtu- ja siseministeriumi ringkirjaga nr. 19 teatati kõigile perekonnaseisumetnikule, tugeedes Riigikohtu seletusele, et riikkondsusega isikuid tuleb vaadata kui välismaalasele, siis peaks olema järjekindel riikkondsuse muutmise küsimuses Eesti riikkondsusse kuuluva naise abiellumise puhul riikkondsusega isikuga. Et aga Kohtu- ja Siseministerium arvestades tõeliku seisukorraga on leidnud tarvilikuks seletada, et sellane kord on ebanormaalne, siis oleks soovitatav, et Kohtu- ja Siseministerium ka ülaltähendatud seisukohta võtaks kaalumisele püüdes seaduse tõlgitsemise teel luua ka selles küsimuses vajalikku uuendust. Kodakondsuseaduse § 20 näeb ette Eesti Vabariigi riikkondsusest lahkumise korra. Selle normi järgi peavad vabariigi riikkondlased, kui nad riikkondsusest soovivad lahkuda, esitama sellekohase teadaande kohtu- ja siseministrile. Teadaandes peab olema öeldud, millise riigi kodakondsusse soovitakse astuda j.n.e. Kohtu- ja Siseministrile antud õiguse kohaselt leiame „Riigi Teatajas“, kus Kodakondsuseaduse § 20 põhjal tehtud otsuste järgi avaldatakse isikute nimistu, kes lahkunud Eesti vabariigi riikkondsusest. Neis nimistuis on peale isiku ees-, isa- ja perekonnanime ka riikkondsusest vabastamise tähtpäev, millise riigi riikkondsusse isik lahkunud, kus ta pärit ja isiku elukoht. On ilmselt selge, et sellasest nimistust pole kasu ühelgi perekonnaseisumetnikul, kes küll omas enamuses pole tuttavad selle korraga põhjusel, et Kohtu- ja Siseministeriumi pole kunagi juhtinud nende tähelepanu sellele, samuti jätab Perekonnaseisuadus selle küsimuse üldse puutumata. Perekonnaseisuadus näeb küll perekonnakirjade pidamise korra vastavate omavalitsuste perekonnaseisumetis, kuid ta ei maini sõnagi perekonnaregistris avatud erilehekülje sulgemisest korral, kui Eesti riikkondsusse kuuluv naisisik abiellub välismaalasega ehk kui isikud lahkuvad Eesti riikkondsusest. Praeguse korra järgi riikkondsusest lahkunud jäävad perekonnaregistris edasi Eesti vabariigi riikkondlasiks, sest perekonnaseisumetnik ei tea midagi riikkondsusest lahkumisest ja Pe-

rekonnaseisuseadus ei kohusta teda tundma huvi tähendatud küsimusest.

On loomulik, et perekonnaseisuseaduse maksmahakkamisel ei suudetud kohe tungida peensuseisse, ei tuntud veel tegelikku käsitletu, puudus praktika, kuid edaspidine teotsemine nõuab ka ülalmainitud küsimuses vajalikku selgust ja juhtnööre, vastasel korral jäävad perekonnaregistresse sellased kanded, milliste väljavõtete varal võib tekkida arusaamatusi ja segadusi. Oleks soovitatav, et Kohtu- ja Siseministeerium selle küsimuse lahendamaks lähemal ajal.

Ministeerium omas viimases ringkirjas teeb teatavaks kõikidele perekonnaseisuametnikkudele riigikohtu üldkogu otsust 12. dets. 1931, kus riigikohus seletab, et perekonnaseisuaktide kohtuteel parandamise otsustamine kuulub rahukohtunikule administratiiv-kohtukorras vastava valveasutise algatusel; neil erandjuhtumel aga, kui akti pärast on tekkinud asjast huvitatud isikute vahel tsiviilõiguslik tüli, võib parandamine järgneda tsiviilkohtukorras tehtud üldkohtu otsuse põhjal. Lugeses eeltähendatud otsuse motiivi, leiame et perekonnaseisuaktid teenivad tõendusteks ka kodanikkude omavahelistes eraõiguslistes suhetes, mis olenevad registreeritavaist sündmusist, nad on oma iseloomult eeskätt avalikõiguslist laadi ja tulevad sellastena käsitada. Neis leiduvad andmed peavad olema usaldatavad. Kui nüüd nende kokkuseadmisel on sattunud viga, peab perekonnaseisuametnik nende parandamise võtma ette samas korras, nagu ta neid seadis kokku, s. o. asjasse puutuvate isikute osavõttel, niivõrd kui aga parandusi ei ole lubatud temal enesel ette võtta, vaid selleks kohtu autorisatsiooni tarvis on, peab sellest järelevalveasutisile teatama, kes samme astub üldises administratiivasutiste aktide muutmise korras vea parandamiseks. Perekonnaseisuaktide parandamise küsimust võib perekonnaseisuseaduse § 28 kohaselt igaüks algatada, tähendab peale perekonnaseisuametniku, kes eesrinna aktide korrashoiu eest peab hoolitsema, ka iga kõrvaline isik, juhtides järelevalveasutise tähelepanu veale, mida perekonnaseisuametnik omal jõul parandada ei saa.

Ülalmainitud seletusest näeme, et perekonnaseisuametnikule on seega antud aktides leiduvate sisuliste vigade paranda-

mise algatusõigus, kusjuures järelevalveasutisiks, kelle poole ta vea parandamise seletusega peab pöörama ja kes saadab edasi kohtule tema esitise osutub perekonnaseisuametnikule-vaimulikule Kohtu- ja Siseministeeriumi ja omavalitsuse perekonnaseisuametnikule nende otsekohene järelevalveasutis. Tegelikult on sattunud akti sisulised vead enamusest asjaosaliste isikute poolt, ja seepärast on loomulik, et esijoones asjasthuvitatud isikud enda algatusel, kasutades Perekonnaseisuseaduse § 28 võimalust, ise kõige esmalt tunneks asja vastu huvi ning pööraks vea parandamiseks kohtu poole. Arvan, et perekonnaseisuametniku kohustuseks sisulise vea avastamise puhul teatavas aktis on juhtida kõige esmalt asjasthuvitatud isikute tähelepanu sellele, seletades neile järeldusi, millised võivad tekkida juhtumil, kui viga ei parandata. Kui asjasthuvitatud isik sellele ei reageeri, peab perekonnaseisuametnik tugeles riigikohtu seletusele, astuma vajalikke samme teatava puuduse kõrvaldamiseks. Esilduvad juhtumid, kus perekonnaseisuaktidesse sattunud vead on sihilikud, tähendab asjaosaline isik avaldas tema enda ehk vastsündinu huvides valeandmeid. Näiteks vastsündinu registreerimisel avaldas teadaandja, et laps on sündinud seaduslikus abielus, mida kinnitas ka tunnistaja. Ometi registreeriti väljaspool abielu sündinut last seaduslikus abielus sündinuna. Hiljem, kui prokuröri korraldusel kellegi kõrvalise isiku algatusel sellekohane ebaseaduslik toiming anti lahendada kohtule, tuli see ainult seepärast avalikuks, et perekonnaseisuametnikku kutsuti kohtusse tunnistajana. Tekib küsimus, kas perekonnaseisuametnik, praegusel juhtumil kui ebaseadusliku akti koostaja, ainult kohtusse ilmumise tõttu tunnistajana on kohustatud pöörama niisuguses küsimuses järelevalveasutise tähelepanu, või tuleb tal leppida ainult enda teadmiselega, sest temal puuduvad igasugused vormalised tõendised eelpooltähendatud vea avastamiseks. Isegi kohus ei anna talle ametlikult mingisugust teadet, rääkimata kohtu otsuse ärakirjast. Halvemal korral ei kutsuta perekonnaseisuametnikku isegi tunnistajana kohtusse ning siis puuduvad tal isegi nõnda öelda erateel saadud andmed. Loomulikult ei alusta kaebealused vea parandamist, sest et see neile soodne on. Oleks väga soovitatav, kui Kohtu- ja Siseministeerium paneks kohtuasutisile ette perekonnaseisuaktides prot-

sesside puhul avastatud vigu otsekohe teadustama selle perekonnaseisuametnikule, kelle poolt seatud kokku vastav akt.

Abiellumisvõimeteatis.

„R. T.“ nr. 20 — 14. III 1930 avaldatud määruse kohaselt võivad Eesti vabariigi riikkondlased kes abielluvad välismaal pöörduda Tallinna linna perekonnaseisuameti poole abiellumisvõimeteatise saamiseks mida neilt nõuavad välisriikide perekonnaseisuametid. Sarnase tunnistise saamise kord on analoogiline Perekonnaseisuseaduse § 38 lõige I ja II, seetõttu tuleb teatise saamise korda kohandada abiellumisteadaandele, mis perekonnaseisuametnikule avaldatakse suusõnaliselt ehk kirjalikult, kusjuures ülaltähendatud normi viimase lõike kohaselt abiellumisvõimeteatise soovijate, sellega ühtlaselt abielludasoovijate allkirjad peavad olema tõestatud seaduses ettenähtud korras. Harilikult algab abiellumisvõimeteatise saamise kord välismaal eluneva Eesti vabariigi riikkondlase poolt sellekohase kirjaliku avaldusega perekonnaseisumeteatisele, kus mõlemad tulevased abielupooled omas kirjalikus palves väljendavad soovi abiellumiseks ja paluvad vastavat abiellumisvõimeteatist. Palujate allkirjad on harilikult tõestatud kas politsei või notari juures ning legaliseeritud meie diplomaatliku esindaja poolt. On ka juhtumeid kus allkirju on tõestanud ainult meie diplomaatlik esindaja. Sellasele avaldisele on pooled lisanud juurde oma sünnitunnistused, välisriigi riikkondlased oma perekonnaseisutunnistise, vallaspõlve puhul vallalisustunnistise (Ledigkeitzeugnis) milline harilikult antud välja kas politsei või perekonnaseisuameti poolt, lahutuse puhul kohtuotsuse ära kirju, lesed vasta- vaid tunnistisi endise abikaasa surma üle. Meie riigi riikkondlane on kohustatud avaldusele lisama juurde perekonnaseisutunnistise puudumisel sellekohase väljavõtte isikutunnistisest, mis tõestatud jällegi meie diplomaatliku esindaja poolt. Mõnikord tuleb ka leppida välisriigi riikkondlase suhtes teistsuguste perekonnaseisu tõestavate dokumentidega, näiteks väljavõtetega registreerimisraamatuist, elanikeregistrist j.n.e.

Abiellumisvõimeteatise väljaandmise küsimuses peab asuma seisukohale, et sellase dokumendiga antakse võimalus meie riigi riikkondlasele esineda välismaa vas-

tavate asutiste ees sooviga abiellumiseks, seepärast peab abiellumisvõimeteatise tõestama meie riikkondlase abiellumisvõimet, seetõttu teatise väljaandmise kord peab sisult vastama abielu sõlmimise korrale meie Perekonnaseisuseaduses.

Tähendab abiellumisvõimeteatise saaja on kohustatud esitama tõendusi ja dokumente, millised vastaksid abiellumise üldiste eeltingimusele (R. T. nr. 138 — 1922) ja Perekonnaseisuseaduse juhtnõu-ridele §§ 32 ja 41 (R. T. nr. 27 — 1931), kusjuures Perekonnaseisuseaduse § 39 III lõike kasutamisel tuleb esitada tõendusi kiire abielu sõlmimise vajalikkuse üle, tähendab soovitakse abiellumisvõimeteatist ilma sellekohase kuulutuseta. Harilikult pöörduvad meie riikkondlased välismaal abiellumisvõimeteatise saamiseks vahetalituse mõttes meie diplomaatliku esindaja poole, kes siis vastava kirjaga paluvad Tallinna Linna Perekonnaseisuametilt sellekohast abiellumisvõimeteatist. Neile kirjule on tihti juurdelisamata tunnistised ja tõendised abielluda soovijate üle, samuti puudub tihti poolte sooviavaldis, milles nad väljendavad soovi abiellumiseks. Perekonnaseisuamet ei saa aga sarnase kirja peale saata välja-ellumisvõimeteatist, seetõttu tekib harilikult abielluda soovijate suhtes aegaviitev kirjavahetus, mis tingitud sellest, et diplomaatlikud esindajad ei ole küllaldaselt informeeritud abiellumisvõimeteatise saamise korrast. Oleks väga soovitav, et Kohtu- ja Siseministeerium informeeriks Välisministeeriumi kaudu vähemalt üldiselt meie diplomaatlikke esindajaid abiellumisvõimeteatise saamise korrast.

Abiellumissoovi vastu esitatud protestide lahendamine.

Perekonnaseisuseaduse § 39 kohaselt abielu vastu võib tõsta vaidlust 14 päeva jooksul Abieluseaduse §§ 2—9 ettenähtud põhjusil. Selle seaduse § 40 järgi võidakse esitada proteste ka peale kuulutusaja möödumist, järjekult enne abielu sõlmimist, kuid mitte hiljem kui 6 kuu jooksul, arvates kuulutuse viimase päevast.

Seaduses mainitakse, et saadud vaidlusi avaldab perekonnaseisuametnik poolile, pannes neile ette anda vastuseletusi. Peale vaidluste ja vastuseletuste ning poolte poolt esitatud tõendiste läbivaatamist ja tarbe korral peale tunnistajate ülekuulamist otsustab perekonnaseisuametnik, kas

võib sõlmida kavatsetavat abielu. Tegelikult protestitakse abiellumissoovide vastu võrdlemisi sageli, kuigi need protestid enamusest ei vasta sisult põhjusile, millised fikseeritud Abieluseaduse §§ 2—9. Arvemini esitatakse sisuliselt põhjendatud proteste, ning see on seletatav seega, et kodanikud üldiselt on tuttavad Abieluseaduses loeteldud normidega teades, et nende rikkumisel peavad nad andma vastust kriminaalkorras. Harilikult osutuvad protesteerijaiks noored tütarlapsed, kes mõnda aega elunesid koos teatava meeskodanikuga, kusjuures nende vahel oli tekkinud intiimvahekord. Paljuil juhtumil sellase intiimvahekorra järelduseks osutus vallalise naisisiku rasedaksjäämine, kes siis teades oma lapse isa kavatsetavast abielust kellegi teisega esitas tema abiellumise vastu protesti. Näiteks avaldas oma protestis naiskodanik, et keegi N. N. on töötanud temaga abielluda, ning võrgutatuna sellest töotusest olla nende vahel tekkinud intiimvahekord, seetõttu olla ta jäänud rasedaks, mida tõestab protestile juurdelisatud vastava jsk. tervishoiuarsttunnistus. Tugedes ülalmainitud asjaoludele palub protestija kavatsetavat abielu mitte sõlmida, pealegi kus N. N. uueks mõrsjaks osutub protestija õde.

Teisel juhtumil protestib naiskodanik A. A. kellegi B. B. abiellumise vastu, kusjuures ta avaldas, et B. B. on talle andnud abiellumiseks mitmekordseid lubadusi, kuid abiellumine on lükatud edasi, sest B. B.-l kui lahutatul polla lubatud teenistuslikel põhjusil abielluda ühe aasta jooksul peale lahutust. Kuni B. B. abiellumissoovi avaldamiseni on protestijal olnud intiimvahekord protestitavaga. Protestiva oleks pidanud oma lubadusi täitma aumehelikult. Kuna B. B.-l on kohustusi protestija vastu, siis palub A. A. jätta registreerimata B. B. abielu.

Sellased protestid ei sisalda abielu takistavaid põhjendusi abiellumise üldiste eeltingimuste ulatuses, seetõttu ei saa perekonnaseisuametnik neid arutada sisuliselt, küll aga võib ta neid arutada vormilisest küljest võttes sealjuures arvesse moraalselt kohustust. Sarnaseid proteste avaldab perekonnaseisuametnik asjaosalisile. Muidugi tuleb siin arvestada olukorraga, see tähendab tuleb toimida taktiliselt, kutsudes välja asjaosalisi koos või üksikult. See väljakutsumise moodus on vajalik traagiliste isegi hädaohhtlikkude sündmuste vältimiseks. Harilikult on abi-

ellujad juba varem teadlikud protestist, seetõttu esinevad peale protesti teadaandmist, ning peale peiule moraalsete kohustuste meeldetuletamist lakoonilised vastused, et nad ei loobu abiellumiskavatsusest. Perekonnaseisuametnikul ei jää sellasel juhtumil üle muud, kui kuulutada asjaosalisile protesti tagajärjetuks jätmise otsust ja hiljem aidata oma nõustamisega protestijat, et tal on võimalus sünnitamise puhul pöörduda tsiviilkohtu poole alimentide saamise palvega prototeeritavalt juhtumil kui kohus teeb kindlaks et ta on lapse isa, teisel juhtumil paluda kohut tunnistada teda prototeeritava lahutatud abikaasaks. Mis puutub siin mainitud teise protesti lahendamisse, siis esitas protestitav tõendise, milline oli küllaldane, et jätta esitatud protest tähelepanemata.

On olnud ka juhtum, kus keegi daam esitas Tallinna-Haapsalu Rahukogule nõudepalve oma lähema tuttava abiellumise vastu avaldades, et kostja olla lubanud pühalikult temaga abielluda. Sellest ajast peale tehti ettevalmistusi abiellumiseks. Kogu seltskonna ees olla neid peetud mõrsjaks ja peiuks. Telliti kihlasõrmused ja vahetati neid omavahel. Kuna kostja pole senini abiellunud nõudjaga, ja pealegi avaldanud soovi abielluda kellegi teisega, siis palub nõudja kohut kindlustada käesolevat nõudmist perekonnaseisuametis kostja ja tolle daami abielu sõlmimise keeluga ja kohustada kostjat abielluma nõudjaga, selle mitte täitmisel aga tunnustada nõudjat tema lahutatud abikaasaks j.n.e.

Arutanud asja tagaselja-toimetuse korras Tallinna-Haapsalu Rahukogu leidis, et käesoleval juhtumil nõudja taotleb kostja sundimist temaga abielluma, ehk selle mittetäitmisel tunnustada teda kostja lahutatud naiseks seetõttu, et kosja on pühalikult lubanud temaga abielluda ja et pooled on muretsenud kihlasõrmused, ning need vahetanud. Need asjaolud aga maks-va seaduse põhjal ei anna veel mitte mahajäetud pruudile õigust esineda ülalmainitud nõudmisega, kui pruutpaari vahel pole olnud sugulist ühtimist (Balti Eraseaduse § 158, Erdmann II, lhk. 350). Nõudja ei väidagi, et poolte vahel oleks aset leidnud sellane ühtimine, seepärast käsitades Tsiviilkohtupidamiseseaduse § 366 ja teisi ei või rahuldada käesolevat nõudmist.

Senini Tallinna linna perekonnaseisu-

ametnikkude abielu sõlmimise esitavale otsusele pole avaldatud Perekonnaseisuseaduse § 42 alusel kaebust administratiivkohtukorras kohalikule rahukohtunikule.

Sisulise tähendusega protestide lahendamisel loobub harilikult üks pooltest abiellumissoovist, saades teada, et ta väljavalitu pole võimeline abiellumiseks. Sageli tingib välja ka abielusoojust loobumise ühe poole minevik, milline tuli avalikuks protesti lahendamisel.

Peab olema väga ettevaatlik protestide lahendamisel, millised põhjenevad Abieluseaduse § 4 tähendatud alusile, eriti punkt 3. nõudmisele, kus tähendatakse, et abielluda ei või isikud, kes oma teo iseloomust ja tähendusest ei suuda aru saada ehk oma tegevust juhtida. Sarnase alusega protesti lahendamisel tuleb kõigepealt nõuda vastava eriarsti tunnistist, teataval korral isegi arstlikku ekspertiisi otsust. Näiteks tuleb nõuda prostitueerimist, kus protesti alusena tuuakse ette suguhaigust ehk haigust nakkavuse järgus, isegi vereproove. Abiellumise kavatsuse üle teostab nende üle järeelvalvet

Linna Komblusvalvekoht, kes esineb sellekohase protestiga. Arstliku järelevaatus toimetab nende üle komblusvalvearst ehk sellekohase haigla arst, kelle otsus mõduandev prostitueerunu abiellumise võime kindlakstegemisel. Harilikult haiguse kindlakstegemisel ei protesteerinud abielu sõlmimise esitava otsuse vastu. Millise tagamõttega abielluvad prostitueerunud ei kuulu selgitamisele, siinkohal olgu vaid tähendatud, et enamusest abielluvad nad vanemate 60—70 aastaste meestega, paljuil korral vanglast vabanevate isikutega, harvemini leiavad nad endale kaasaks kohusetruu ja korraliku meesisiku.

Võttes arvesse protestide lahendamise küsimust peab perekonnaseisuametnik neisse suhtuma viimisteldud täpsusega ja ettevaatusega teades, et mitte üksinda seaduse nõue ei kohusta teda selleks, vaid üldine ühiskondlik ning abielust võrsuv perekondlik hüväng peab talle osutama moraalseks kohustuseks, kusjuures protestide lahendamisel esiletõudud asjaolud peavad jääma ainult perekonnaseisuametniku enda teada. R. V.

Mõnda vallaslapse õiguslikust seisukorrast meil ja mujal.

Perekonnaseisuametnik kes asub sünni registreerimisele peab esmalt selgitama, kas vastsündinu on abielulaps, resp. sündinud seaduslikust abielust, või vallaslaps. See on tähtis seepärast, et igal erineval juhtumil tuleb käsitada ka erinevaid, milledega korraldatud vastsündinute registreerimine.

Vallaslasteks loetakse (Baltierasead. § 163) esiteks need lapsed kes sündinud isikuist kes pole omavahel seaduslikust abielust, teiseks lapsed kes küll sündinud abielust kuid esimese 182 päeva jooksul peale isikute abiellumist ja keda abielumees ei tunnista omaks ja lõpuks ka need lapsed kes sündinud kümne kuu jooksul peale abielu lõppemist. Isegi seaduslikust abielust ehk õigemini 182 päeva peale abiellumist ja esimese 10 kuu jooksul peale abielu lõppemist sündinud lapsi teatavil eeldusel tunnustatakse vallaslasteks. Seda lubab Baltierasead. § 136, mis ei keela tuua sama seaduse §§ 134 ja 135 vastu ümberlükkavaid asjaolusid.

Sellaseid ümberlükkavaid asjaolusid — seaduslikust abielust sündinud lapse vallaslapseks tunnustamise nõudmist võib esitada lapse ema abielumees (tsiv.-kohtupid. sead. § 1348) ühe aasta jooksul lapse sünnist kui mees asub koduriigi piires ja kahe aasta jooksul, kui ta asub välismaal (Tsiv. kohtupid. sead. § 1350). Juhtumil aga kui lapse ema on varjanud oma mehe eest lapse sündi siis protestimise aja ülemäär arvatakse ajast mil mehel sai teatavaks lapse sündimine, keda ta omaks ei tunnusta (Tsiv. kohtupid. sead. § 1351). Teatavil eeldusel vallaslapseks tunnustamise protsessi võivad jätkata ja ka alustada abielumehe pärijad.

Siit näeme, et vallaslasteks ei loeta mitte ainult neid lapsi kelle emad valla-lised, vaid teataval juhtumil ka neid lapsi kelle ema seisab või seisis seaduslikust abielust.

Perekonnaseisuametniku ülesanne ei seis mitte ainult lapse sünniaja ja -koha fikseerimises vaid perekonnaseisuametnik

peab ka selgitama kellest laps põlvneb — ta peab jõudma veenele kas teataval korral on tegemist abielu- või vallaslapsega, sest nagu selgus eelpool, iga abielus sündinud laps pole abielulaps.

Jättes kõrvale vallaslapse registreerimise tehnilise külje arutelu, mis pole kõnesoleva kirjutise ülesanne, tuleb märkida vaid seda, et vallaslapse registreerimisakti märgitakse ema ja kui isa isiklikult ilmub ja lapse omaks tunnistab, kantakse ka see akti (Perekon. sead. § 31). Mis puutub vallaslapse perekonnanimesse siis kohtu- ja siseministrilt Perekonnaseaduse kohta antud juhtnõõride muudatusega („R. T.“ nr. 27 — 1931) sama seaduse juhtnõõride § 27 muudetud redaktsiooni II lõike kohaselt vallaslapsel ei ole õigust isa perekonnanime peale: ta registreeritakse ema või muu vabal valikul võetud perekonnanimega, väljaarvatud juhtumid, kui laps enne registreerimist on seadustatud või adopteeritud.

Nii meil.

Mujal Euroopas ja paljudes riikides väljaspool Euroopat vallaslaste kandmine perekonnaseisuaktidesse on korraldatud erinevalt. Mitmesuguste riikide õigusüsteemides vallaslaste õiguste korraldamise alal on tuntud õieti kolm õigusvaldkonda ja nimelt: Saksa (sinna kuulub ka meie oma) prantsuse ja anglo-ameerika õigusvaldkond.

Vallaslaste materjaalsele õigusele vastab formaalne õigus — perekonnaseisuaktide kannete kohta puutuvate eeskirjade kogu.

Vaatamata neile kolmele suurele õigusvaldkonnale, käivad mõned teised riigid sootuks teisi teid, ilma et toetuks eelnimetatud väljaspool abielu sündinute perekonnaseisuaktidesse kandmise seadusnormidele, ehk teistele õigusüsteemidele.

Üksikute riikide normid sellel alal on vägagi huvitavad.

Saksa õigusele vastavad peaaegselt Saksa-Austria, Ungari, Eesti, Läti ja Taani sellekohased seadused ja korraldused, vaatamata mõnele kõrvalkaldumisele asjalik-õiguslikus sisus. Saksa-Austria näit. ei keela mitmega läbikäimist — ning väljaspool abielu sündinud laste õiguslik käsitlemine tsiviilseisuasutis on enam vähem ühtlane. Põhinormiks neis mais on, et vallaslaps saab ema perekonnanime ja kantakse selle nimega ka sünregistrisse.

Teise õigusvaldkonda peale Prantsus-

maa kuuluvad veel Belgia, Luksenburg, Rumeenia ja mitmed Ladina-Ameerika riigid nagu Brasiilia, Boliivia, Guatemala ja Honduras.

Prantsuse seaduse järgi, vaatamata mõnele erandile, isaduse selgitamine on keelatud (la recherche de la paternité est interdite) millepärast registreerimiseaduste käsitlemisel peaosas etendab ainult vabatahtlik vallaslapse omakstunnustamine (reconnaissance volontaire). Siinjuures tuleb tähendada, et mitte ainult isal vaid ka emal ehk mõlemil vanemal on omakstunnustamise õigus.

Omakstunnustamisel on ainult siis õiguslikku mõju, kui ta kohtu ees, notarile ehk perekonnaseisuametnikule on avaldatud erilise (acte authentique) deklaratsioonina.

Belgia seaduse järgi isa ja ema poolt vallaslapse omakstunnustamine kuni sünitustunnistise väljaandmiseni on õiguslik ka mitteametliku (formlose) avaldusega ametiasutis või perekonnaseisuametniku juures.

Soomes võib registreerimisasutist siiduv omakstunnustamine sündida kas kande kirikuraamatuisse või avaldusega politseikomissari ees. Sarnaselt peab ka Helveetsia avalikkus tõenduskirjas omakstunnustamise õiguslikuks ja teeb avalduse vastuvõtjale ametnikule kohustuseks vastavale perekonnaseisuametnikule omakstunnustamise juhtumisest teatada. Isadust pole vaja kindlaks teha, nii et omakstunnustamine võib sündida ka teise — mittelihase isa poolt, kes, võib olla, näit. pärastine lapse ema abikaasa.

Kui Portugalis väljaspool abielu sündinud lapsevanemad, kes lapse omaks tunnustanud, juba oleva abielu pärast ei saa üksteisega abielluda, siis sünregistris olev omakstunnustamise märkus peab jääma seni saladuseks, kuni pole avanenud abiellumise võimalust.

Norra seaduste järgi väljaspool abielu sündinul on mõlemate vanemate suhtes ühesugused õigused. Seepärast võidakse lapsele anda kas isa ehk ema perekonnanimi.

Itaalia seadus nõuab, et väljaspool abielu sündinud lapse ja tema vanemate vahel poleks perekondlikke ega ka pärimisõiguslikke suhteid. Laps ei saa, ei ema, ega ka isa perekonnanime. Perekonnaseisuametnikul on ülesandeks anda lapsele ükskõik millise perekonnanime (nagu leidlastele). Kui omakstunnustamine sün-

nib isa ehk ema poolt, siis omakstunnustatud laps saab omakstunnustaja perekonnanime.

Samuti kui Itaalias pole ka Inglismaal väljaspool abielu sündinud laste ja nende vanemate vahel mingisuguseid perekondlikke ega ka pärimisõiguslikke sidemeid. Ta „pole kellegi laps“ (nobody's child) ja kantakse seepärast sünniregistrisse ilma et isa ja ema märgitaks. Õigupoolest ta ei või isegi ema perekonnanime saada, vaid peaks kandma vabalt valitud nime, kuid siiski enamail juhtumeil kannab ta ema perekonnanime. Legitimatsioon järgneva abielu puhul märgitakse sünniregistrisse avalduse põhjal, milleks abielupaar on kohustatud teatud aja jooksul esitama vastavaid tõendisi. Sellel märkusel on muuseas ainult deklaratiivne tähendus.

Inglise perekonnaseisuseadusele sarnanevad 53 põhja-ameerika riikide partikulaarseadused.

Eriti tähelepanuvääriv on N.S.V. Liidu vastavat ala puutuvad seadused. 1926. aastal maksmapandud seadusest saadik on kaotatud kõik vahed abielu- ja vallaslapse vahel. Vanemaiks peetakse need

isikud, kes sellaseina registreeritud sünniregistris. Lapse ema võib kas raseduse ajal, või ka peale lapse sünni lapse isa kohta anda teateid perekonnaseisuaemetele. Perekonnaseisuaametnik omakorda peab sellest teatama isikule, kes isana üles antud. Kui ühe kuu jooksul isaks peetava isiku poolt pole esitatud vastuvaidlusi kantakse ta isana sünniregistrisse. Ühe aasta jooksul võib aga isakspeetav isik tõsta kaebust lapse ema vastu kohtu korras, kui ta soovib kindlaks teha, et ta pole lapse isa.

Jaapani seadus käsitleb väljaspool abielu sündinud lapse omakstunnustamist lihase isa poolt kui abiellumisdeklaratsiooni kitsamas mõttes. Seaduse mõttes vallaslaps omakstunnustamise tõttu saab sugulaseks mitte ainult isaga vaid ka tema sugulastega ja kui vallaslapse isaks on abielumees, saab vallaslaps sugulaseks ka isa seadusliku naiseaga.

Tähtis on see, et abielulisus ei sünni riigivõimu kaudu, vaid selle deklareerimiseks jätkub vallaslapse omakstunnustaja lihtsast teadaandest kohapealse perekonnaseisuaametniku juures. V. A.

Kroonika.

Omapärasusi Saksa perekonnaseisuaemetite revideerimisest.

Suurt rõhku pannakse vastastikusele informatsioonile.

Sakslased on juba ammu üldiselt tundnud oma äärmise täpsuse ja nõudlikkuse poolest ja sama võib märgata ka nende perekonnaseisuaemetite revisjoni alal millest kirjutab aegkirjas „Zeitschrift für Standesamtswesen'is“ Alterburgi ülemsekretär R. Flohr.

Tema kirjutise järgi on ta 25-aastase tegevuse puhul perekonnaseisuaemetite revideerimise alal märkinud peamiselt järgnevaid eksimusi.

1) Perekonnaseisu registreerimise aktides ja neil aktidel olevais allkirjus akti-osaliste eesnimed polnud ühesuguses järjekorras.

2) Tühjad kohad aktides polnud läbikriipsutatud.

3) Oli tehtud lühendusi nagu dr. med., sünd. pro sündinud jne.

4) surma ja sünnijuhtumite teadaan-

deil polnud märgitud, et teadaandjad ise olid sünni juures või jälle isiklikult teavad surmajuhtumist.

Edasi märgib ta seda, et sõnade läbikriipsutusi, kustutamisi üksikule sõnule ega kogu ääremärkustele pealekleepimisi(!) pole leitud. Ääremärkused olid tehtud kõik korralikult ja õieti sisse kantud kuid mõnelgi juhtumil oleks võinud olla lühemad.

Huvitav on eriti märkida, et R. Flohr erilist rõhku soovib panna just *järelevalve-asutiste revidentide instrueerimisele* ja perekonnaseisuaemetnikkude vastastikusele informatsioonile. Oma kauaaegse töö kogemuste najal arvab R. Flohr et perekonnaseisuaemetnikkude ringkonnakoosolekuid peab korraldama vähemalt iga veerandaastas, kus kõik ettetulnud küsimused leiaksid käsitamist ja arutamist. Samuti peab ta tarvilikuks, et perekonnaseisuaemetnikkude liidu päevil — kongressidel — eri päevakorrapunktina peaks arutatama just praktikas tekkinud küsimusi ja ka revideerimisel tehtud märkusi.

Võrreldes Saksa olukorda meie olu-

korraga selgub, et selles on palju ühtlast joont, kuid samal ajal ka erinevusi.

Tühjade kohtade läbikriipsutamine aktides, samuti lühenduste mitte lubamine näib neil olevat samuti kui meil, kuid oletatavasti on sakslased mitmes küsimuses siiski pedantsemad, kui meie, mis eriti ilmneb artiklis toodud näidetest „dr. med.“ ja „sünd.“ lühenduste kohta.

Huvitav on aga märkida millist tähelepanu sakslased kingivad perekonnaseisuametnikkude töö ühtlustamisele ja vastastikkusele informatsioonile vastava ajakirja kaudu kui ka nõupidamiste teel. Sel alal tuleb meil õppida neilt palju, sest viimisteldud töötulemusi võib saavutada ikkagi ainult siis, kui vastastikku kasutatakse ära kõik üksteise kogemused, märkused ja tähelepanekud.

Ei saa muidugi öelda, et ka meil sel alal poleks midagi tehtud, kuid teha võib veel palju. Eriti mis puutub informatsiooni vastavate ajakirjade kaudu, siis peab tähendama, et siin seisavad ees suured kohustused ja ka võimalused, kui aga jätkub huvi ja tahtet.

Niihästi käesolev ajakiri kui ka „Maamavalitsus“ on alati häämeelega toonud kirjutisi mis puudutavad perekonnaseisuametnikkude huvi ala. Isegi „Politsei lehes“ on ilmunud informatsiooni ja instrueerimislaadseid kirjutisi, kuid perekonnaseisuametnikele pole sellest õieti mingit tulu, kuna perekonnaseisuametnikkude ringkonnis seda ajakirja loetakse õige vähe.

Tuleb pidada soovitavaks, et perekonnaseisuametnikkude tegevusala puutuvad kirjutised leiaksid esijoonel käsitamist ikka neis ajakirjades, mis perekonnaseisuametnikele kõige lähemad.

V. A.

Abiellumine ja sündivus Preisimaal ja meil.

Nagu teatab Saksa perekonnaseisuametnikkude liidu häälekandja „Zeitschrift für Standesamtwesen“ on praegune üldine majanduslik kriis, mis aval-

dub pea kõigil aladel, avaldanud mõju ka abielluvusele ja pealegi õige tunduvalt. Preisi äsja ilmunud 1931. aasta teise veerandi demograafia statistika näitab, et abiellumiste vähenemine, mis algas juba möödunud aastal kestab vahetpidamatult edasi.

Olevate andmete järgi Preisimaal sel veerandaastal sõlmiti ainult 91.061 abielu kuna 1930. aastal veerandaastas oli 99.346 abielusõlmimist. Üldine langus abielluvuse alal on seega ligikaudu 8,3%. Berliinis näib asi olevat koguni katastroofiline, sest abielluvuse tagasimineku võrdub 22,4% ehk absoluutarvudes abielluvus langes 13.622. paarilt 10.565 paarile. Seisukord pole parem ka üksikuis Preisimaal, vaid abielluvuse tagasimineku võrdub märgata kõikjal.

On loomulik, et abielluvuse langusega väheneb ka sündivus. Ja sama võib märgata ka Preisimaal.

Lõpuks teatab veel sama leht, et koos abielluvuse ja sündivuse langusega on hakanud tõusma surevus, kuid jätab kahjuks juure lisamata millega sellane nähe seletatav.

Mis puutub meie oludesse, siis viimastel aastail erilist kõikumist sündivuses, surevuses ja abiellumises pole seni märgata. 1931. aasta sündivus oli ligikaudu samane mis 1930. aastal. Surevus on tõusnud 0,1% ja abielluvus 0,2% võrra. Tähelepanuvääriv on et sündivus alates juba 1926. aastast on võtnud kaunis püsiva ilme, kõikudes vaid ligikaudu 0,9% võrra.

Abiellumismäär — 7,8% on viimasel ajal olnud meil keskmine, milline arv olevat lähedane ka rahvusvahelise keskmisele.

Tähendada tuleb veel seda, et Riigi Statistika Keskbüroo andmete järgi Eesti rahvusvaheliselt kuulub kõige madalama sündivusega maade hulka, nagu seda väidetakse Statistika kuukirja märtsi numbris.

V. A.

Suures valikus
odavate hin-
dadega

TAPPEETE

suurel ja
väiksel
arvul

soovitab

O.-Ü.

„Phönix“

TALLINN,

Vana-Posti t. 8, tel. 436-96

Paberikaupade, kirjutustarvete ja raama-
tute suurim ja odavam ostukoht Eestis
tarvitajaile ja jällemüüjaile

K-ü. „Rahvaülikool“
kauplused Tallinnas

soovitavad oma rikkalikust tagavarast
riigi-, linna-, seltskonna- ja era-
asutusile igasuguseid kontoritarbeid,
kirjutusmaterjale, kontoriraamatuid jne.
Iga aastaga suurenev läbimüük tõendab
lugupeetud tarvitajaskonna rahulolu
meiega, mis üksi ei toetu tellimiste kor-
ralikule ja kiirele täitmisele, vaid ka
meie suurele sortimendile.

Teenimine kiire, vastutulelik ja ausa-
meelne.

K-ü. „Rahvaülikooli“
Tallinnas

Harju tän. 48, omas majas, telef. 444-39.
Jaani tän. 6, panga majas, telef. 446-67.

A./S. Vennad Kimberg

KONTOR: NUNNE 16
Telef. 448-17

VABRIK: KATUSEPAPI 35
Telef. 304-34

Suur väljavalik:

Kõlksugu ehituse tarbeid: nagu: naelad, traat, tsingitud ja must plekk, katusepapp, seinapapp, isoleerpapp, lukud, hinged, sharniirid, puukruvid, aknakreemoonid ja haagid, praeahjud, ahjuuksed, pliitad, siibrid, värnits, tsinkvalge, tinavalge jne.

Tööriistad: saed, viilid, peitleid, hõövlirauad, tangid, kirved j. m.

Tarbeasjad: panged, triikmasinad, priimused, labidad, hargid, aiarehad, piimakannud, okastraat, ketid, sahaninad ja -hõlmad, hobuserauad jne.

Soodsad hinnad.

Soodsad hinnad.

ED. TÖNISSON

TALLINN, KUNINGA 9. TEL. 445-66.

EN-GROS ja EN-DETAIL

VILDIVABRIK

Asutatud 1870.

VILTSAAPAD
EHITUS-
RANGI-
SADULA- J. N. E.
VILT

HARJATÖÖSTUS

Asutatud 1921.

HARJAD
PINTSLID
PATENT-JALAMATID

PLEKITÖÖSTUS

G. LINHOLM

TALLINN

V. KALAMAJA 32

TELEFON 439-93

**Suurim ja täielikum oma
sisseseade poolest Eestis.**

Valmistab igasuguseid
plekkartikleid ning teeb
kõiksuguseid väljastant-
simistõid nii trükitud,
värvilisest kui ka val-
gest plekist.

TALLINNA LINNAPANK

Tallinn, Mundi tän. 2.

Telef. 426-75, 443-40, 427-19, 448-39.

Omakapitalid	Kr.	603.596.59
Hoiusummad	„	4.425.842.82
Diskonteeritud vekslid ja laenud	„	4.294.544.88
Kassa reservid	„	754.610.38

**Pank toimetab kõiki pangaoperatsioone sise-
ja välismaal.**